

Hieronim Fokciński

"Analecta Cracoviensia : Studia philosophico-theologica edita a professoribus Pontificiae Facultatis Theologicae Cracoviae", t. 3, Kraków 1971 : [recenzja]

Collectanea Theologica 44/1, 238-240

1974

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

żywo dyskutowanego problemu poczucia winy, grzechu i nawrócenia oraz szafarstwa sakramentu pokuty. Pytania nurtujące chrześcijanina naszych czasów, także pytaniami dzisiejszego duszpasterstwa, ujawniają się wyraźnie w ogniu opublikowanych dyskusji.

Ks. Zygmunt Perz SJ, Warszawa

Analecta Cracoviensia, Studia philosophico-theologica edita a professoribus Pontificiae Facultatis Theologicae Cracoviae, t. III, Kraków 1971, Polskie Towarzystwo Teologiczne, s. 452.

Tom niniejszy poświęcony jest pamięci dwóch wybitnych profesorów ks. Aleksego Kławkę oraz ks. Teofila Długosza¹.

Wielostronną działalność i bogatą sylwetkę duchową wybitnego przedstawiciela polskiej bibliistyki, ks. prof. Aleksego Kławkę, nakreślił jego uczeń, później współpracownik i szczerzy przyjaciel ks. Władysław Smereka. Pierwszym terenem działalności ks. Kławkę pochodzącego z diecezji poznańskiej był Poznań, lecz pełny jej rozkwit łączy się dopiero z objęciem katedry Pisma św. na Uniwersytecie Jana Kazimierza we Lwowie. Pełne 16 lat pracy na tej uczelni ujawniły jego nieprzeciętne zdolności, w wielu kierunkach, a zwłaszcza w pracy organizacyjno-naukowej i pedagogicznej. Do znaczących osiągnięć tego okresu należy powierzenie mu redakcji „Przeglądu Teologicznego”, który pod jego kierownictwem nabrał znaczenia międzynarodowego i ukazuje się do dzisiaj jako „Collectanea Theologica”. Wspólnie z innymi profesorami uniwersytetu organizuje pierwszy zjazd teologów polskich w kwietniu 1928 r. Inną dziedziną, której poświęcał się z całą pasją było zorganizowanie duszpasterstwa akademickiego dla studentów Lwowa oraz pomocy materialnej poprzez zawiązanie stowarzyszenia „Caritas Academica”.

Od roku 1945 pracuje na Wydziale Teologicznym Uniwersytetu Jagiellońskiego. Oprócz działalności naukowej znaczną część czasu i energii poświęca organizowaniu dwóch zbiorów naukowych Polskiego Towarzystwa Teologicznego oraz obchodów jubileuszu 350-lecia ukazania się drukiem Biblii w przekładzie Jakuba Wujka.

Jako dziekan Wydziału Teologicznego w latach 1948—1952 położył wielkie zasługi wskrzeszając m. in. pismo wydziału „Polonia Sacra” i zakładając nowy periodyk dla umiłowanej przez siebie bibliistyki — „Ruch Biblijny i Liturgiczny”. Po rozwiązaniu Wydziału Teologicznego UJ wyklada bibliystykę w seminariach krakowskim, śląskim i częstochowskim, a filologię semicką na Wydziale Humanistycznym UJ.

Był teologiem-bibliistą, którego — jak pisze ks. Smereka — szczególną pasją były „nowe myśli, nowe zagadnienia... Posiadał umysł chłonny, krytyczny, jasny i oryginalny... Umiał zainteresować pracą naukową... Dążył stale do tego, by naszym studium teologicznym zapewnić wysoki poziom”.

Lwów był pierwszym terenem pracy także ks. prof. Teofila Długosza, historyka, zajmującego się głównie problematyką Kościoła polskiego, zmarłego 22 lipca 1971 r. Był założycielem i redaktorem wyżej wspomnianego „Przeglądu Teologicznego”, tygodnika „Lwowskie wiadomości parafialne” (1928—1930), redaktorem „Miesięcznika Katechetycznego” (1923—1926), tygodnika „Ojczyzna” (1926—1927), współpracownikiem „Gazety kościelnej”. Równocześnie pełnił obowiązki członka zarządów: Stowarzyszenia Księży Prefektów, Towarzystwa Wzajemnej Pomocy Kapłanów oraz Zarządu Głównego Towarzystwa Szkoły Ludowej. Z jego inicjatywy powstało towarzystwo wydawnicze „Biblioteka religijna im ks. arcyb. J. Bilczewskiego”, a wraz z ks. prof. Szcze-

¹ Por. omówienie dwóch poprzednich tomów *Collectanea Theologica* 43(1973) z. 2, 229-233.

panem Szydelskim i Aleksym Klawkiem założył Towarzystwo Teologiczne przemianowane później na Polskie Towarzystwo Teologiczne, istniejące i działające do dzisiaj.

W tym samym okresie wydał kilka prac, m. in. obszerny i znakomity pod niejednym względem podręcznik historii Kościoła dla szkół średnich pozostając przez cały ten czas tylko skromnym katechetą. Dopiero wyjazd do Rzymu w r. 1930 i prowadzone dużym nakładem pracy poszukiwania w Archiwum Watykańskim, dały mu możliwość przejścia do pracy ściśle naukowej. Odtąd, oprócz zwykłych zajęć uniwersyteckich na Wydziale Teologicznym we Lwowie, gdzie w roku akademickim 1931/32 rozpoczął wykłady historii Kościoła powszechnego, całą uwagę skupił na materiałach rzymskich opracowując kolejno relacje biskupów polskich składane w Kongregacji Soborowej w związku z odbywaniem *visitatio ad limina*, oraz ustaw synodów prowincjonalnych polskich. Tyłko część z przygotowanych prac do druku ujrzała światło dzienne. Inne uległy zniszczeniu w czasie okupacji, a sporo do dzisiaj pozostaje w rękopisie.

Po zawieszeniu czynności Wydziału Teologicznego we Lwowie z dniem 1. XI. 1939 kontynuował ks. Długosz swe wykłady w Seminarium Lwowskim, aby w roku 1949/50 podjąć wykłady na Wydziale Teologicznym w Krakowie. W latach 1954—1957 jest profesorem historii na Akademii Teologii Katolickiej w Warszawie.

Prace ks. prof. Długosza odznaczały się niezwykle umiejętnością syntezy. To między innymi sprawiło, że jego prace choć zwięzłe, liczące nieraz tylko kilkanaście stron, miały duże znaczenie i trwały wartość. Ks. prof. Rechowicz, autor wspomnienia, zwraca przede wszystkim uwagę na takie cechy pisarstwa jak: „... źródłowość, kondensacja, ścisłość niemal matematyczna, krytycyzm, a przede wszystkim dążność do uchwycenia problemów kapitalnych. Twórczość ks. Długosza może służyć jako wzór dla wielu młodych pracowników nauki”.

Oprócz obu wspomnień, omawiany tom przynosi wybór różnych prac. Rocznik ten posiada stałe cztery problemowe działy: zagadnienia filozoficzne, zagadnienia teologiczne łącznie z biblijnymi, zagadnienia prawnokanoniczne, zagadnienia historii oraz sprawozdania.

W dziale filozoficznym, w przeciwieństwie do numerów poprzednich prezentujących własne koncepcje autorów, uderza obecnie skoncentrowanie uwagi prawie wyłącznie na dorobku myślicieli współczesnych jak: Ingarden, Maritain, Strasser, Z. Augustynek. Tekst artykułu ks. J. Tischnera *Teoria poznania w więzach ontologii*, wcześniej był wygłoszony na Sesji Ingardenowskiej Polskiego Towarzystwa Filozoficznego w Krakowie w dniach 18—19. VI. 1971. Zgodnie z objaśnieniem podanym przy tytule, rzecz dotyczy powiązania teorii poznania z koncepcjami ontologicznymi w ostatnio wydanej pracy *U podstaw teorii poznania*, głównego przedstawiciela filozofii fenomenologicznej, wybitnego filozofa i estetyka polskiego Romana Ingardena.

Innemu wielkiemu myślicielowi naszych czasów — Maritainowi poświęcił swe studium krytyczne ks. prof. K. Klósak. Autor omawia najpierw Maritainowską teorię i metodologię filozofii historii następnie poddaje krytycznej analizie przyjmowane przez Maritaina prawidłowości charakteryzujące według niego historię ludzką, aby dojść w końcu do podstawowego zagadnienia stosunków między wolnością Bożą a wolnością ludzką w kształtowaniu historii oraz problemu celów naturalnych historii świata w ich relacji do nadprzyrodzonego celu człowieka.

Aż dwa artykuły poświęcone problematyce czasu. Ks. M. Heller podaje zwięzłą charakterystykę rozważań współczesnego filozofa krakowskiego Z. Augustynka, natomiast ks. T. Wojciechowski kontynuuje swój przegląd teorii nad ujęciem natury czasu u różnych autorów scholastycznych i neoscholastycznych rozpoczęty w „Collectanea Theologica” 26(1955) 663—776.

Najobszerniejszy dział tworzą artykuły teologiczne. Podobnie jak w tomach poprzednich dominują kwestie biblijne, które inicjuje ks. Michał Peter ciekawym studium o postaci Melchizedeka w egzegezie judaistycznej. O. Augustyn Jankowski OSB podejmuje próbę uściślenia zwrotu z listu do Hebrajczyków 9,14 „przez Ducha wiecznego”, a biblista młodszej generacji ks. Stanisław Wypych CM przedstawia rozwój biblijnej idei „nowego stworzenia” zaledwie zarysowaną w końcowych rozdziałach proroctwa Izajasza mówiących o „nowych niebiosach i nowej ziemi”.

Do namiętnie dziś dyskutowanej problematyki uroczystego i zwyczajnego nauczania papieża nawiązuje ks. Adam Kubiś. Bez wdawania się w głębsze dyskusje pragnie on w świetle obu soborów watykańskich nakreślić katolicką naukę o papieskim urzędzie nauczycielskim. Z inspiracji Soboru Watykańskiego II wyrosła nowa instytucja Rady Kapłańskiej. Bliższe jej omówienie od strony historycznej i dokrynalnej jest tematem artykułu ks. M. Kołodziejczyka.

Postulowana z różnych stron potrzeba odnowy teologii moralnej, a zwłaszcza nagląca potrzeba nowych ujęć, szczególnie na odcinku etyki seksualnej, ujawniła znaczne niedopracowanie wielu elementów i podstawowych pojęć dotychczasowych koncepcji. W związku z tym ks. bp Stanisław Smoleński postawił sobie za przedmiot swych rozważań uchwycenie stosunku oryginalnej koncepcji ks. kardynała Wojtyły wyrażonej terminem „normy personalistycznej” sformułowanej po raz pierwszy w książce *Miłość i odpowiedzialność* do obecnych tendencji doktrynalnych w katolickiej nauce o małżeństwie.

Skoro już jesteśmy przy zagadnieniach etycznych, warto zwrócić uwagę na ciekawy artykuł o Władysława Skrzydlewskiego OP, jasno przedstawiający cele małżeństwa. Zagadnienie to wyszło poza ramy rozważań czysto teoretycznych i stało się problemem jak najbardziej życiowym znajdując swój wyraz w konkretnych orzeczeniach Kościoła.

W części zawierającej prace historyczne mamy do odnotowania przede wszystkim artykuł Romana Zawadzkiego O. Z okazji przypadającej w bieżącym roku 500 rocznicy śmierci św. Jana z Kęt, patrona Polski i Uniwersytetu Krakowskiego, autor przygotowuje obszerną monografię. Zaprezentowany wycinek pracy nad jednym z rękopisów zachowanym w Bibliotece Jagiellońskiej już pozwolił autorowi podważyć panującą dotychczas nieuzasadnioną opinię o braku oryginalnego dorobku u świętego.

Interesującą, z historycznego punktu widzenia, pozycję stanowi wydanie życiorysu św. Makryny. Oprócz ciekawej sylwetki duchowej, siostry dwóch świętych Bazylego Wielkiego i Grzegorza z Nyssy, dziełko spisane ręką tego ostatniego, wzbogaca naszą wiedzę o cenne informacje dotyczące pierwszych szczytków zakonów żeńskich.

„Nie było jeszcze — pisze w przedmowie ks. A. Bober SJ — żadnych reguł, żadnych ślubów, nie było określonych form organizacyjnych... Tak więc spontanicznie, niejako, powstawała pierwsza w chrześcijaństwie wspólnota o cechach noszących znamiona społeczności zakonnej”.

Należy podkreślić staranne przygotowanie całości pod względem graficznym, czym korzystnie odbija od podobnych periodyków, oraz streszczenia obcojęzyczne co znacznie podnosi wartość pisma.

Ks. Hieronim Fokciński SJ, Rzym

Horst HERRMANN, *Kleines Wörterbuch des Kirchenrechts für Studium und Praxis*, Freiburg-Basel-Wien 1972, Verlag Herder, s. 138.

W herderowskiej serii podręcznych słowników, przeznaczonych dla studentów, obok biblijnego, teologicznego i filozoficznego, ukazał się słownik prawa kanonicznego.